

Emil Stanula

"Briefe. T. 1", Basilius von Caesarea,
hrsg. Wolf-Dieter Hauschild,
Stuttgart 1990 : [recenzja]

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 2/1, 270-271

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

(wstęp i objasnienia) podkreśla wielkość i aktualność myśli patrystycznej, której jednym z twórców był Ojciec chrześcijańskiej interpretacji Pisma św. Należy na koniec zaznaczyć, że polski czytelnik znajduje się w o wiele korzystniejszej sytuacji w stosunku do pism Orygenesisa, ponieważ może czytać dzieła Orygenesisa w pięknym polskim przekładzie. Tłumaczenie *Komentarza Orygenesisa do Ewangelii św. Mateusza* jest już na ukończeniu, natomiast pozostałe dzieła są prawie wszystkie dostępne w polskim przekładzie dokonane przez „polskiego Orygenesisa” Stanisława Kalinkowskiego pracownika naukowego Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie.

Emil Stanula CSsR

Basilius von Caesarea, *Briefe. Erster Teil*. Eingeleitet, Uebersetzt und Erläutert von Wolf-Dieter Hauschild (Bibliothek der Griechischen Literatur Bd 32), Hiersemann Stuttgart 1990, s. 261.

W patrystycznej serii niemieckich przekładów literatury greckiej kierowanej przez Wilhelma Gessela znanej jako *Bibliothek der Griechischen Literatur* (BGL) jako tom 32 opublikowano przekład i opracowanie W-D. Hauschila zbiór *Listów św. Bazylego W*. Jest to pierwszy tom, obejmujący *Listy* od 1 do 98. Pierwszy tom W-D. Hauschild opublikował w omawianej serii (BGL) Bd 3 osiemnaście lat wcześniej (1973 r.), w którym wydał tłumaczenie listów od 99 do 213. Ten pierwszy tom *Listów* skupiony był na dyskusji z czasów św. Bazylego na temat Bóstwa Ducha Św., na problemach związanych z macedonizmem (odłam arianizmu, który zanegował Bóstwo trzeciej osoby Boskiej Ducha Św.

Pierwszy tom *Listów św. Bazylego*, a w serii BGL jako tom 32, opublikowany w r. 1990 składa się ze wstępu (s. 1–31), tłumaczenia listów (33–159), objaśnień trudnych miejsc tłumaczonego tekstu (s. 161–220), bibliografii podzielonej na źródła (s. 223–224), w których autor wylicza wydania i tłumaczenia, oraz wybór literatury (s. 225–228), wykaz pism św. Bazylego, ich wydań i tłumaczeń niemieckich (s. 229–233), a w nim zwrócono uwagę na wykaz listów (1–213) ukazując w nim adresata, rok napisania, wydanie i niemiecki jego przekład (s. 234–244), wreszcie tom zamykają indeksy: biblijny (s. 245–250), nazw antycznych (s. 251–257), nazwisk współczesnych autorów (s. 257–258), indeks rzeczowy (s. 259–261).

We wstępie W-D. Hauschild zamierzał omówić, w oparciu o dostępne mu źródła, biografię św. Bazylego zwracając szczególną uwagę na chronologię wydarzeń z jego życia. W rezultacie biografia jest zbiorem hipotez, które z jednej strony umiejscawiają w czasie i przestrzeni życie św. Bazylego od jego urodzenia (330 r., po pierwszego jego lata działalności biskupiej (372), z drugiej strony wykazuje (biografia), że brak danych nie można zastąpić pewnością najbardziej wnikliwej analizy tłumaczonych tekstów.

W porównaniu ze wstępem o wiele korzystniej wypadają objaśnienia tłumaczonego tekstu. Zajmują one 71 stron opublikowanego tomu na 151 stronach tekstu *Listów*. Objasnienia są wyczerpujące. Autor nie ogranicza się do wyjaśnienia historycznych realiów, lecz usiłuje wyjaśnić trudności listu dla współczesnego czytelnika głównie przez odwołanie się do jasnych miejsc innych listów i pisma św. Bazylego. Objasnienia stanowią pewnego rodzaju rozprawę, poprzez którą czytelnik zostaje niejako umiejscowiony pomiędzy autorem listu a jego adresatem, oraz wprowadzone w konkrety poruszane w poszczególnych listach. Ponadto objaśnienia wprowadzone nie tylko ułatwiają czytelnikowi zrozumienie treści poszczególnych listów, lecz także sygnalizują problemy teologiczne, kościelno-polityczne, społeczne poruszane w listach, które mógłby nie zauważyć współczesny człowiek zapatrzony w sprawy mu aktualne.

Pierwszy tom *Listów św. Bazylego* opublikowany przez W-D. Hauschilda w niemieckiej serii BGL jako tom 32, wskazuje po pierwsze na umiejętne wykorzystanie wyników wszystkich dyscyplin związanych z antykiem chrześcijańskim; po drugie na głęboką refleksję nad dotychczasowym stanem badań tychże listów i możliwością nowych badań, które mogą ukonkretnić problemy starożytnych chrześcijan.

Ks. Emil Stanula CSsR

Basilius von Caesarea, *Briefe, Dritter Teil*, Eingeleitet, Uebersetzt und Erläutert von Wolf-Dieter H a u s c h i l d (Bibliothek der Griechischen Literatur 37), Hiersemann Stuttgart 1993, s. 307.

Praca nad tłumaczeniem i opracowaniem całego zbioru listów św. Bazylego pochłonęła W-D Hauschild blisko dwadzieścia lat życia. Upór, w jakim trwał tłumacz, znalazł swój finał w trzecim tomie, obejmującym listy 214–368, opublikowanym w znanej już serii przekładów literatury greckiej pod kierownictwem w serii patrystycznej W. G e s s e l a: „*Bibliothek der Griechischen Literatur*” (BGL) jako tom 37). Nie ulega wątpliwości, że *Listy św. Bazylego* W. stanowią ważne źródło do poznania problemów Małoażajtyckiego Kościoła w IV w. oraz jego teologii w jej okresie dynamicznego, ale też dramatycznego rozwoju.

Struktura omawianego tomu podobna jest do tomów poprzednich w serii BGL (Bd 3 i Bd 32). Wstęp (s. 1–29), przekład Listów (s. 31–181), objaśnienia tłumaczonych tekstów (s. 185–256), bibliografia obejmująca: źródła – wydania i tłumaczenia Listów (s. 259–260), literatura (s. 261–273) wreszcie wykaz pism św. Bazylego, ich wydania, oraz niemieckie tłumaczenia (s. 281–288) indeksy: biblijny (s. 289–293), nazw antycznych (294–300), nazwisk współczesnych badaczy (s. 300–302), indeks rzeczowy (s. 302–330), s.

Klasyczna struktura dla tego rodzaju publikacji wskazuje także, że tłumacz w obecnym tomie usiłuje zachować ilościowe proporcje poprzednich tomów listów św. Bazylego: wstęp 30 stron, tłumaczenie listów 150 str. objaśnienia 71 s. W porównaniu z serią „*Sources Chretiennes*”, w której wstęp obejmuje czasami 200 stron niemiecka seria BGL zachowuje umiar i nie chce przekazywać wszystkiego, co na temat publikowanego dzieła napisano, lecz to, co jest potrzebne dla zrozumienia wydawanego tekstu historycznego.

Wstęp omawianego tomu stanowi krótką, ale źródłową biografię autora *Listów*, w której jego autor skupia się na chronologii obejmującej istotne problemy z życia i działalności św. Bazylego w latach 373–378, z których tłumaczone *Listy* pochodzą. Należy podkreślić, iż wstęp doskonale wprowadza czytelnika w problematykę listów otwierając źródłowe dzieje Kościoła w okresie walki z arianizmem i jego ugrupowaniami, politykę kościelną prowadzoną przez Autora *Listów*, zmierzającą do przywrócenia jedności i niezależności chrześcijaństwa, troskę o przewyciężenie uprzedzeń, pracę duszpasterką oddanego swoim wiernym biskupa. Rekonstrukcja historyczna obrazu Kościoła posiada tym większe znaczenia, iż została dokonana w oparciu o tłumaczone *Listy* i ich komentarz zaczerpnięty z innych pism św. Bazylego, a więc nie jest wydumana, lecz skonstruowana o dobrze odczytane realia Listów.

Objaśnienia do *Listów* są obszernie ale wyważone i umiarkowane. Objasnia a nie streszcza tłumaczone *Listy*. Źródłem podstawowym objaśnień są same *Listy*. Komentarz objaśnia trudności danego listu jasnymi miejscami innych listów oraz jasnymi tekstami z innych pism św. Bazylego.

Patrząc całościowo na omawiany tom Listów św. Bazylego należy podkreślić źródłowość opracowania wstępu i objaśnień, filologiczną wierność oddania myśli